

drugje pa drugače (na pr. liberalci, brezverci, komunisti, socijalisti); namere vseh pa so iste, namreč: prekucniti in na glavo postaviti vse, kar so si narodi in države ustanovile za svoj obstanek, za javni red in javno varnost. Učenost svojo zajemajo iz plitvih modroslovskih knjig, katere so jim ves evangelij.

Tu le še en dokaz, da sta „nihilizem“ in „liberalizem“ le dve besedi, pa eden pojem, le dva telesa, pa ena duša. Znano je, da je duša sedanjega liberalizma judovstvo; zdaj pa pride nekdo, ki Rusijo najbolje pozna, namreč Wallace, in razkrije kar s suho besedo, da so tudi pri „nihilistih“ glavni kolovodje — judje. In to potrdijo ruske sodnije, ki zdaj preiskujejo zadnje krvave dogodbe in naklepe na življenje ruskega cara!

Po vsem tem je razvidno, da „nihilizem“ ruski nič drugega ni, kakor to, kar je brezverski „liberalizem“ pri nas in drugje po Evropi; to je dete judovsko, le da ima v Rusiji drugo ime.

Nova knjiga.

* „Zur Frage über die Gleichberechtigung der Slovenen“ — je naslov nove, uže unidan v našem listu omenjene knjižice, ne toliko na adresu Slovencev kot v poduk Nemcem pisane, da svet vidi, da narodno ravnopravnost imajo Slovenci bodi-si v šoli bodi-si v državnih pisarnah le na papirji. V 7 poglavjih razpravlja vse razmere Slovencev in to tako temeljito in objektivno, da se iz vsake vrste vidi, da pisatelj noče razburiti duhov naših nasprotnikov, ampak razjasniti jim, kaj imamo, kaj pa zahtevati imamo pravico. Jako dobra misel je ta, da pisatelj včasih, ko hoče frazam in zofismom naših političnih nasprotnikov hud udarec zastaviti, jih kar pobija z izjavami veljavnih pa poštenih Nemcev. Želeti je, da bi knjižica prišla v roke ne najbolj zagrizenim nemčurskim vragom, kajti ti se takih knjig bojé kakor h.... križa, ampak v roke takim, ki so le oslepljeni in zapeljani od unih in pravega ne vedó, ampak blebetajo za unimi laži in prevračajo resnico. Naj tedaj naši rodoljubi kolikor moči širijo to knjižico v tacih krogih, o katerih jim je znano, da so le bolj nevedni nego hudobni. Cena priporočila vredni knjižici je le 80 krajev. ter se dobiva v „národní tiskarni“ v Ljubljani.

Mnogovrstne novice.

* *Cesarjevič Rudolf* pride kmalu v Palestino (sveto deželo). Pripoveduje se, da ima seboj mnogo dragocenih darov, katere bode sam oddal v cerkvah v Jeruzalemu, Betlehemu in pa Nazaretu, kajti katoliška cerkev mesteca Nazareta je po cerkvi sv. groba v Jeruzalemu najimenitnejša cerkev vse Palestine.

Naši dopisi.

Iz Trsta. (*Delavsko podporno društvo*) vabi vse svoje ude v občni zbor, kateri bode v nedeljo 10. aprila ob 6. uri popoldne v „Rossettijevi dvorani“. Dnevni red: 1. Govor predsednika. 2. Sporočilo o računih za leto 1880. 3. Predruženje pravil. 4. Predlogi.

Iz slovenskega Štajarja. — „Slov. Gosp.“ v zadnjem svojem listu priporoča nov nemšk časnik, ki pod imenom „Südsteirische Post“ začne v sredo dne 6. aprila po 2krat na teden v Mariboru izhajati v založbi tiskarja g. Leona. List s podobami ozaljšan hoče mirno in nepristransko poročati o tem, kar se doma in po svetu godi, pa tudi ostro in dostojno zavračati vsako

versko, narodno ali prusačko ščuvanje. Narode v Avstriji je treba miriti in naklanjati k spravi na podlagi pravice, a ne vedno dražiti na korist cesarstvu nevarnim nakanam. Naročnina znaša s poštnino vred za mesec 60 kr., za četrta leta 1 gold. 70 kr., za pol leta 3 gold. 40 kr. in za celo leto 6 gold. 60 kr. Avstrijski domoljubi so povabljeni sedanjim razmeram to jako potrebno podjetje vsestranski podpirati!

S Koroškega 2. aprila. — Novega škofa še zmerom nimamo! „Slov. Gosp.“ se piše, da se obotavljajo više pastirsko breme prevzeti gg.: dvorni župnik Mayer, prošt Müller, opat Duda, a preč. kanonik Kosar je menda nemškim liberalcem preveč trn v peti. Nov kandidat je preč. gosp. Jan. Katschthaler, velečenjeni profesor dogmatike na vseučilišču v Insbruku in kanonik salcburški. Ta izvrstni gospod je bil uže večkrat namenjen za škofa. Se ve, na Koroškem bi mu trebalo slovenski učiti se; kolikor ga poznamo, je blazega srca in bo gotovo izvrsten pastir, tudi Slovencem pravičen! — Kako skromni smo vendar mi Slovenci! Res je sicer, da nam ni vselej pomagano, če tudi škof slovenski jezik zna, pa nima srca za domovino svojo slovensko. Tudi v Ljubljani je, če se prav spominjamo, pred škofom Wolfom bil škof Gruber, trd Nemeč, al v zavesti svoje višje pastirske dolžnosti se je tako pridno slovenskega jezika učil, da je v kratkem času po nastopu škofijstva slovenski prav lepo pridigoval. — Deputacija domoljubov pod vodstvom g. Einspielerja se podá k cesarju, da se pritoži čez krivice, ki jih gledé narodne ravnopravnosti koroški Slovenci trpé.

Iz Ljubljane. — Z Dunaja nam je pretekli teden došlo mnogo važnih novic, katere so pa v narodnih krogih jako različne vtise naredile, zato od ene strani radostno, od druge pa nevoljno bile sprejete. O tem, da pl. Vesteneck mora zapustiti Litijo in je premeščen v Gradec začasno k deželni vladi, a ne kot samostojen načelnik, ampak na pomožno službovanje, in da na njegovo mesto pride gosp. Matija Gril, bivši komisar v Mariboru, in kakor slišimo, naroden mož, — o tem je le en glas zadovoljnosti, ki je tem večja, ker bode iz Litije kmalu celo gnjezdo „oknapobijalcev“ razkropljeno. — Druga novica o šolskih zadevah, namreč da Slovincem nemili nadzornik Zindler izgubi deželno nadzorstvo kranjskih srednjih šol, bila je tudi z enoglasno zadovoljnostjo sprejeta, ne tako soglasno pa novica, da je gosp. Smoleju izročeno nadzorstvo srednjih šol na Kranjskem. Eni napadajo (in „Slovenca“ vrednik posebno rodo) to imenovanje, drugi pa hvalijo. Mi pa mislimo, da pravo je dandanes to, ne prena gliti se z obsodbo; dela novega nadzornika bodo kazala, kdo ima prav. Gosp. Smolej je dobro skušen školnik, tedaj iz tega ozira za nadzorstvo ves sposoben, in če je ministerstvu resna volja za ravnopravnost v šolah, bode tudi on vedel, kaj je dolžnost njegova, in to tem več, ker mu je po ministerskem odloku od 21. marca t. l. nadzorstvo srednjih šol kranjskih začasno izročeno. Začasno obdrži g. Smolej tudi še vodstvo ljublj. gimnazije. — Tretja novica z Dunaja pa nam je bil odgovor ministra pravosodja dr. Pražaka na interpelaciji naših poslancev zaradi rabe slovenskega jezika pri sodnijah. Tudi ta odgovor se kritikuje črno in belo. Memo tega, da je desnica v državnem zboru, tedaj da so naši poslanci ministrov odgovor sprejeli z „živahno pohvalo“, se deloma graja v tukajšnjih slovenskih časnikih. Mi tudi v tem obziru stojimo na strani naših poslancev, ki so bolj podučeni, kakor mi drugi „procul a Jove“, a konečne ugodne rešitve naših jezikovnih zadev pričakujemo tudi mi le od narod-

nostne postave, ki ima pot zapreti vsem sodnijskim in nesodnijskim atentatom na pravice narodne.

— (*Presničeva nezvestoba in ljubljanska hranilnica*. Konec.) Če le samo velikanski znesek (1 milijon in 8000 gold.) zadnjič omenjenih 76 vlóg premislimo, ki vse, ker vsaka nad 8000 gold. znaša, so nasproti §. 5. opravnega reda, tedaj nepravilno v hranilnico sprejete, in za katere se po današnjem 4% obrestnem merilu 40.320 gold. letnih obresti plačati mora, se nam pač koj na prvi pogled kaže, da bi se uže s prihranjenim tem zneskom (40.320 gold.) obrestno merilo (Zinsfuss) malim vlogam precej zveksati dalo, in še bolj pa, če bi ogromnega števila tistih vlóg hranilnica ne obdržala, katere 5000 gold. presegajo, kakor jej vелеvajo pravila, in če bi koncem leta 1880., kakor izkazek kaze, ne bila sprejela s knjižicama 115.455 in 115.644 velike svote 50.000 gold., za katere mora po 4 od sto 2000 gld. obresti plačati. Ali ni to škoda, če, kakor računski sklep to kaže, 447.349 gold. mrtvih v blagajnici leži, ker jih hranilnica z najboljšo voljo nagloma ali vsaj kmalu koristno in varno naložiti (fruktificirati) ne more, vložnikom pa vendar 4% obresti plačevati mora. Ko bi ne bilo treba za mrtvo ležeči denar obresti plačevati, lahko bi hranilnica ta denar obrnila za to, da bi obrestno merilo na 4½ ali 5 gold. poveksala. Pa še nekaj je predvarka vredno, namreč to, da, ko bi hranilnica ne sprejemala velikih vlóg, bi njeni vložniki namesto v hranilnico, svoje kapitale v drugih denarnih zavodih nakladati morali, kjer bi njih denar utegnil za primerne obresti v promet priti kmetijstvu, kupčijstvu in obrtnijstvu.

Še marsikaj bi se dalo govoriti o tem, kako lahko bi hranilnica poleg tega, da sebi izročeni denar varno shranuje, ga tudi proti višim obrestim, kakor le po 4 od sto, shranovala, ako bi svoje gospodarstvo včasih drugače vredila.

Ko je hranilnica za realke zidala šolsko poslopje s stroški okoli pol milijona gold., je tolika svota za poslopje srednje šole veliko senzacija vzbudila in se po pravici smatrala za potrato zato, ker bi se bila hranilnica veliko dobrotnico deželi skazala, ako bi bila za zidanje realke k večjemu kakih 200.000 gold. potrosila, z ostalimi 200.000 goldinarji pa bila bi lahko 20 do 30 revnišim občinam po kmetih pomagala poslopja za ljudske šole zidati. To bi jej bila slava donela po celi deželi! — Ali jej je dalje treba bilo, svojo lepo in veliko hišo na sejmskem trgu, kjer je imela svoje pisarne, pa je zraven tega še velik kos hiše gostacem v najem dajala, prodati in nasproti svojemu pohlevnemu čebelnemu načelu: „delaj, nabiraj, pomnožuj“, tako kolosalno novo palačo zidati, pač nihče ne previdi, in to tem manj, če je samo za prostor, kjer je novo hišo si zidala, potrosila celih 29.000 gold. zato, ker je Novakovo hišo si kupila za 25.000 gold., pa jo dala potem stavbeni družbi, vrhu tega pa jej še 14.000 gld. posebej plačala za tisti prostor, kjer zdaj nova hranilnica stoji. Težko je verjeti, da bi na mestu nekdanje Novakove hiše z njenim prostornim dvoriščem se ne bila dala dosti prostorna hiša za vse hranilnične potrebščine zidati. Prav lahko pa bila bi ostala v stari svoji čedni in veliki hiši na sejmskem trgu, če bi bila celo to hišo v svojo posest vzela in marsikaj pre naredila za pisarne in druge lokalitete.

To so pomisleki, ki smo jih o navedenih stavbenih zadevah, katerih se je hranilnica zadnja leta lotila, pogostoma čuli zato, ker je obrestno merilo znižala na 4%. Naravno je po takem bilo ugibanje: ali ni potreba, da se predrugačijo pravila (štatuti) hranilnična tako, da ne bi imela samo neka stranka privilegija ude voliti, ampak bi pravico imeli tudi posebno tisti, ki imajo

denar vložen v hranilnici, ki tedaj so posebno poklicani, svojo korist varovati. Če pogledamo imenik hranilničnih udov, beremo: Bamberg, Bürger, Gariboldi Anton, Janesch, Kaltenegger, Lukmann Carl, Lukmann Johann, Lukmann Joseph (ali ni še kak Lukmann?), Mahr, Redange, dr. Schaffer itd. itd. To vsi so gospodje kazinske stranke, možje narodne stranke so bele vrane med hranilničnimi udi zato, ker navedeni gospodje kazinski zmerom le sami iz sebe kakega novega uda volijo. Gledé na sedanja hranilnična pravila je pač vprašanje upravičeno: kdo in po katerem § voli ude v hranilnico? ali po §. 12 lit. 1) sme le direkcija pravico imeti ude voliti, ne pa tisti, ki imajo denar naložen v hranilnici, vsaj v kakem višjem znesku, kajti ti so pravi udje, ne pa taki, ki nič nimajo v hranilnici.

Naj to zadostuje v dokaz, da predrugačenje pravil tudi še v drugih ozirih, da se n. pr. revizorji računov ne volijo iz udov hranilničnih kot „sodniki in propria causa“ itd. je nujna potreba.

— (*„Deutscher Schulverein“*) je bil pred kratkem naznanil, da bo svojo pozornost in delavnost obrnil najbolj na Kranjsko — izvzemši Kočevje, ker tam nemška šola ni v nevarnosti. Zato bo to društvo tiste učitelje, ki bi si prav posebno prizadevali otrokom ubijati nemščino v glavo, podpiralo z denarjem za napravo nemških šolskih knjig in dajalo jim remuneracije. Za Kranjsko je v ta namen za letos odločenih celih 300 gold. in učitelj Schott na Hotiču je dobil za to, da utepa peščici otrok svoj „kuheltajc“, uže 60 gold., namreč 30 gold. za svoj Judežev „lon“, 30 pa za nakup nemških knjig. No, s 300 gold. ne bodo čudežev delali, ko bi jih vse enemu samemu dali, bi ne bilo greha vredno zoper narodnost. Evo zopet nemško umazanost! — V Ljubljani je poverjenik tega društva, čegar središče je na Dunaji, neki finančni uradnik z urgermanskim imenom F. Ipavitz (Ipavec) in reči se mora, da je priden v tem poslu — bolj priden morda kakor v svojem pravem. Te dni je namreč začel po Ljubljani s svojim lastnoročnim pismom vred razpošiljati tudi pravila tega „ad majorem renegatorum gloriam“ osnovanega društva po postrežkih ter nadlegovati ljudi z beracenjem za „nemško šolo“ (katere je pač tudi njemu še treba, kakor kažejo slovnični in stilistični kozli v njegovem pismu, katero datirano od meseca marca je tudi nam v roke prišlo). Mi se čudimo, kako g. Dimić more trpeti, da se njegov podložni in iz davkov plačani uradnik stavi na čelo agitacije zoper narod, ob čegar žuljih živi in posluje v imenu nekega „vereina“, ki se vtikuje v šolske zadeve na Kranjskem, do katerih nima nikakoršne pravice. Vspeh sicer ne more prevelik biti, vendar bega nekatere sirote učitelje, ki so bolj lačni kakor značajni.

— V redutni dvorani je ta teden na ogled razobešenih 37 velikih izvrstnih podob, ki predstavljajo slavnostni sprevod, katerega je dunajsko mesto meseca aprila predlanskega leta osnovalo na slavo petindvajsetletnici poroke presvitlega našega cesarja in cesarice. Te krasne podobe so narisali prvaki dunajskih umetelnikov in srčno nas je veselilo, ko smo med njimi našli tudi domačina. Podobo, ki kaže skupino „trgovina in starinarji“, po vrsti 27., je namreč izdelal naš rojak Ivan Šubic, o katerem uže dalje časa ničesa slišali nismo. Razstava bode gotovo vsacega, kdor si jo ogleda, zadovoljila, in mi nje obiskovanje tem topleje priporočamo, ker je ž njo združen dobrodelen nameu. Dohodek po vstopnini, ki znaša 10 soldov za osobo, je namenjen siromaškim Notranjcem, katere vsled lanskim uim tarejo silne nadloge. Razstava je odprta vsak dan od 10. ure dopoldne do 4. ure popoldne, le

v četrtek samo do dveh. Zadnji dan, v nedeljo, bode pa odprta od 8. ure zjutraj do dveh popoldne.

— Pri novem štetju našeto veliko število Slovencev zraven male množice Nemcev (večinoma nemškutarjev) kaže svetu — tako piše „Slov. Gosp.“ — da je Ljubljana prvo slovensko mesto in da je tem bolj čudno, da je tu nemški mestni zastop, nemški deželni zbor, nemški svet! — To čudo ugane pač lahko ta, kdor vé, kako je Schmerling volilne rede koval, in kako je birokracija prosto volitev begala in zabranjevala.

— Prečastiti gosp. Jožef Hočevvar, župnik na Igu, je postal kanonik v Novomestu.

— Gospodar Ive Starašinič, posestnik majhnega vinograda v Šilji (občina Vinica) v črnomaljskem okraju je poslal c. k. deželni vladi nekoliko trsja, katero je osahnelo in okoli katerega je našel nekoliko žužkov, boječ se, da ne bi ta mrčes bil „trtna uš.“ Ker ti precej veliki žužki niso podobni trtni uši, se menda ni bati te nadloge Črnomaljem; gosp. Ogulin, kateremu je vlada to trsje in žužke v preiskavo poslala, bode o tem zanesljivo poročal.

— (Čitalnica) je zabave zimske sezone preteklo nedeljo dovršila z „besedo“, katere program je bil tako mikavno priredjen, da je bila dvorana čez in čez polna občinstva in je tudi prečastiti gospod deželni predsednik z gospo soprogo počastil to „besedo“ s svojo nazočnostjo. Po načelu „variatio delectat“ je čitalnični odsek, ki vreduje besede, lepo združil trójico: pevski del, instrumentalni del in gledališko veselo igro. Pričela se je „beseda“ z zborom „Moja ladija“, ki ga je zložil v Temešvaru bivajoči naš rojak gosp. F. S. Vilhar, sin rajncega velecejenega skladatelja Miroslava Vilharja. To vam je lepa kompozicija tako v duhu jugoslovanskega zložena, da moremo čestitati mlademu gospodu skladatelju. O drugem zboru, ki ga je pel naš vrli pevski zbor in katerega je izvrstno na glasoviru spremljal gosp. Maier, namreč o Winterjevem „Jadransko morje“, dosti je, če na kratko rečemo, da je vzbudil po pravici občni entuzijazem. — Gospica Marija Kobilca, prvokrat nastopivši javni oder, je na glasoviru igrala dve piəsi in posebno Thalbergov „Nocturne“ s tako lepim občutkom izvršila, da je prejela živahno pohvalo. Gospoda Klein in Maier sta s svojima igrama na goslih in harmoniju nam zmerom jako draga umetelnika in tako je bilo tudi ta večer. — Končala prijetno „besedo“ je pa vesela gledališka igra „Blaznica v 1. nadstropji“, ki je skozi in skozi toliko smeha izbujevala, da smo gospéma in gospodom hvaležni za veseli večer, kakor sploh vsem rodoljubom in domorodkinjam živa hvala gré, da se národní naši stvari drage volje žrtvujejo s svojim talentom.

— Ker so zadnji čas nekateri spisi in vvodni članki v „Slovenu“ vzbujali čudenje, nas prosi gosp. J. Aléšovec pojasniti, da on uže mesec dni ne piše nič za ta list, in se tudi vredovanja njegovega nič ne vdeležuje, marveč se je vsemu sam odpovedal.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Minister dr. Pražak je na interpelaciji pl. Schneida in sodružnikov in pa dr. Tonklia, dr. Viteziča in Nabergoja odgovoril tako-le:

„Zavoljo notranje zveze in jednake tendence teh vprašanj imel bodem čast na obe interpelaciji ob enem odgovoriti.

Odločbi najvišega sodnega dvora od dne 16. februarija t. l. št. 1697 in od 11. januarija t. l. št. 2, na kateri se ozirata interpelaciji, sta mi znani; tudi se mi je o prvi odločbi uradno poročalo, da se je sicer ne po nadsodnijskem prezidiji, pač pa vsled sklepa nadsodnije v Gradci objavila tej nadsodnji podložnim sodnijskim dvorom in okrajnim sodnijam, v katerih okrožji je prebivalstvo čisto slovensko, ali pa tudi mešano z nemškim.

Gledé druge točke obeh interpelacij štejem si v čast naslednje odgovoriti:

Pri obeh v interpelacijah omenjenih slučajih izšla je odločba, ki jo je v posamezni civilni pravdni zadevi na poti zakonito določene instance izrekla najviša sodnijska oblast.

Z ozirom na samostojnost in neodvisnost judikature sodnij odtegnene so zgoraj navedene odločbe najvišega sodnega dvora vsakemu vplivanju po justičnem ministerstvu kot administrativni oblasti.

Gledé pa na vplive, katere bi omenjeni odločbi na prakso nižjih sodnij v graškem in tržaškem nadsodnijskem okrožji imeti utegnile in gledé na pravico do jezikovne enakopravnosti po ustavi prebivalcem dotičnih dežel obljubljene, bil sem prisiljen, svoje mišljenje v tej stvari zastopati na primernem mestu ter pravici justičnega ministerstva do najvišega nadzorovanja na polji administrativnih korakov do veljave pipomoči.

Tudi v okrožji svoje oblasti ne bodem pozabil paziti na to, da se natanko izpolnuje v jezikovnem vprašanji po justičnem ministru izdani in v interpelacijah omenjeni ukazi.“

— Jutri ima zbornica poslencev zadnjo sejo pred veliko nočjo; po veliki noči pa prične zborovanje zopet 28. dne t. m.

— Zdaj je gotovo, da poroka svetlega cesarjeviča Rudolfa je 10. dne maja.

Štajarsko. — Gosp. Mihael Herman, národní državni in deželni poslanec štajarski, dobil je od pravosodnega ministerstva naslov ces. kralj. svétnika deželne sodnije.

Iz Petrograda — Na mestu, kjer je bil umorjen car Aleksander II., bodo razen cerkve zidali hišo za siromake in take, ki nimajo nobenega stanovanja. V Moskvi se je v ta namen uže pričelo podpisovanje, s katerim se je dozdej uže nabralo blizo 200.000 rubljev. Moskovski dyorni pek Filipov daroval je sam 5000 rubljev. — Čedalje očitnejše je, da nihilisti nimajo privržencev in prijateljev niti med višimi stanovi mestjanov, niti med prostim ljudstvom; nihilisti so tedaj le glavna podpora revolucije.

Popravek. V sestavku o znanstveni terminologiji v poprejšnjem listu (13.) čitaj: odgovornost z vračam nam. zavračam; skupino podobnih sestav, nam. podrobnih sestav; ker se usus loquendi legislator linguae takih malenkosti ne straši; no da vidimo, nam. na to vidimo.

☞ Današnjim „Novicam“ sta priloženi dve prilogi firme šivalnih strojev Franc Detter.

☞ Komur je s koncem prvega četrtletja náročnina potekla, naj se kmalu dalje nároči, da mu bode list redno dohajal.

Opravništvo „Novic“.